

МИЛОШ БАБИЋ: КОМЕНТАР КРИВИЧНОГ ЗАКОНИКА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
(„Графомарк“, Бања Лука, 2021, стр. 639)

Проф. др Владимир М. Симовић¹

Народна скупштина Републике Српске усвојила је 15. јуна 2017. године Кривични законик Републике Српске који је ступио на снагу 18. јула исте године (објављен 10. јула 2017. године у „Службеном гласнику Републике Српске”, број 64/17). Његово доношење представља наставак реформе кривичноправног система Републике Српске која је започела већ са првим Кривичним законом из 2000. године, када је Република Српска први пут цјеловито уредила своје материјално кривично законодавство. Прије тога, примјењивани су Кривични закон Републике Српске - општи и посебни дио и Кривични закон Републике Српске - посебни дио. Оба ова закона представљала су готово неизмијењено претходно кривично законодавство: Кривични закон СФРЈ и Кривични закон СР БиХ који су преузети чланом 12 Уставног закона за спровођење Устава Републике Српске („Службени гласник Републике Српске”, број 21/92).

Закоником о измјенама и допунама Кривичног законика („Службени гласник Републике Српске”, број 15/21) створена је одговарајућа законодавна основа за изградњу једне рационалне казнене политике у борби против криминала. У сваком случају, без обзира на то да ли су сва прихваћена законска ијешења задовољавајућа, доношење овог законика представља значајан напредак у развоју кривичног законодавства Републике Српске.

Ради усаглашавања са измијењеном подијељеном надлежношћу у кривичноправној регулативи која је услиједила доношењем Кривичног закона БиХ 2003. године, Народна Скупштина Републике Српске је 28. маја 2003. године усвојила нови Кривични закон Републике Српске („Службени гласнику Републике Српске”, број 49/03, који је ступио на снагу 1. јула 2003. године). Овим законом је први пут у кривично законодавство Републике Српске уведена (кривична) одговорност правних лица и казна

¹ Тужилац Тужилаштва Босне и Херцеговине и ванредни професор Факултета за безбједност и заштиту независног универзитета у Бањој Луци, владо_@blic.net.

дуготрајног затвора, умјесто казне доживотног затвора коју је познавао Кривични законик Републике Српске из 2000. године. Због подијељене надлежности нека кривична дјела, као што су дјела против међународног права и фалсификовање новца су пренесена у Кривични закон БиХ, а код неких надлежност је подијељена у зависности од тога да ли се ради о дјелима која су извршена на ентитетском или државном нивоу. Касније је дошло до преношења надлежности и за кривична дјела против Војске Републике Српске, а измјенама и допунама Кривичног закона Републике Српске из 2010. године одредбе које су се односиле на малолетнике су пренесене у посебан закон (Закон о заштити и поступању са дјецом и малолетницима у кривичном поступку). У односу на друга кривичноправна питања, овај закон се није много разликовао од претходног Кривичног законика. Измјенама Кривичног закона Републике Српске из 2013. године отклоњени су најзначајнији пропусти, али су неки од њих остали, па је већ тада закључено да је потребно да се у другој фази приступи изради сасвим новог текста закона којим би се то отклонило.

Кривични законик Републике Српске је усаглашен са савременим рјешењима у европским кривичним законодавствима, као и релевантним међународним актима и документима Европске уније. Ријеч је првенствено о међународним конвенцијама, као што су: Конвенција УН против транснационалног организованог криминала из децембра 2000. године (UNTOC); Конвенција УН против корупција из 2005. године (UNCAC); Конвенција о прању, трагању, привременом одузимању и одузимању прихода стеченог кривичним дјелом из 1990. године, ETS, број 141; Кривичноправна конвенција ЕУ о корупцији из 1999. године, ETS број 173; Конвенција Савјета Европе о заштити права појединца у односу на аутоматску обраду личних података из 1981. и 1999. године са додатним протоколима; Конвенција Савјета Европе о спречавању и борби против насиља над женама и насиља у породици (Истамбулска конвенција); Конвенција о заштити дјце од сексуалног искоришћавања и сексуалног злостављања (Ланзароте конвенција); Конвенција Савјета Европе о кибернетичком криминалу, Будимпешта, 23. новембар 2001; Европска конвенција о насиљу и недоличном понашању гледалаца на спортским приредбама, посебно нафудбалским утакмицама из 1995. године; Европска конвенција о остваривању права дјетета из 1995. године; Конвенција Савјета Европе о сузбијању организованог криминала [СЕ Р(96)8] и Конвенција Савјета Европе о борби против трговине људима (Варшава, 16. мај 2005., ступила на снагу 1. фебруара 2008. године). При томе су посебно значајни и неки документи као што су „оквирне одлуке“ и „директиве“ којима се

успостављају одређена правила о описима неких категорија тешких и тзв. прекограничних кривичних дјела и санкција које се за њих прописују. На овај начин се настоји успоставити заједнички правни оквир у погледу законских обиљежја и инкриминисања одређених кривичних дјела као што су: терористичка кривична дјела, дјела трговине људима, неовлашћена трговина дрогама и оружјем, сексуално искоришћавање жена и дјеце, фалсификовање средстава плаћања, праће новца, те организовани и компјутерски криминал.

Имајући у виду наведене документе у којима се указује на потребу усаглашавања кривичних законодавстава са правним поретком Европске уније, нека кривичноправна рјешења у *Кривичном закону* Републике Српске су измијењена, код неких су извршене мање или веће корекције, али је прихваћен и одређени број сасвим нових рјешења која већ неко вријеме постоје у европским кривичним законодавствима. Међу значајније измјене спадају оне које су извршене у одредбама о кривичној одговорности и систему казни, посебно оних кратког трајања. Исто тако, одређене интервенције су учињене и код одређених кривичних дјела, као што су дјела трговине људима, кривична дјела сексуалног искоришћавања дјеце и малољетних лица и нека друга. Иако је овим измјенама и допунама кривично законодавство Републике Српске у задовољавајућој мјери усаглашено са међународним и европским кривичноправним стандардима, остаје обавеза да се то чини и убудуће.

Пракса израде цјеловитих коментара кривичних закона је од изузетног значаја за разумијевање и правилну примјену кривичног законодавства. То је за праксу погодан начин тумачења законских одредби кроз објашњења појединих кривичноправних установа, уз истовремено указивање на њихову повезаност са другим кривичноправним питањима. У неким земљама то је дио правне традиције, што је у извјесној мјери преузето и у правну традицију претходне Југославије у којој су коментаре кривичних закона радили најугледнији кривичари тога времена. Такви коментари су имали значајног утицаја на примјену кривичног законодавства, али и формирање респектабилне југословенске судске праксе.

Књига “Коментар Кривичног законика Републике Српске“ аутора др Милоша Бабића, редовног професора Правног факултета Универзитета у Бањој Луци и судије Суда Босне и Херцеговине у пензији, представља изузетно вриједно и важно научно дјело објављено 2021. године у издању „Графомарка“, Бања Лука који читаоцу кроз анализу смисла, значења и досега законских, те међународноправних норми, настоји на правилан и разумљив начин приближити уређење кривичноправних односа у

правном систему Републике Српске. Заједно са “Коментаром Кривичног законика Републике Српске, друго измијењено и допуњено издање” (2018. године) у издању ЈУ “Службени гласник Републике Српске” чији су аутори универзитетски наставници проф. др Драган Јовашевић, проф. др Љубинко Митровић и проф. др Вељко Икановић, намијењен је широком кругу правника који су укључени у практичну примјену кривичног законодавства, а првенствено судијама, тужиоцима и адвокатима.

У предговору проф. Бабић објашњава побуде за писање књиге, те циљеве које је њоме желио постићи. Тако, упознаје читаоца да чињеница да је Кривичним закоником из 2017. године и Законом о измјенама и допунама Кривичног законика из 2021. године прихваћен велики број нових, али и знатно измијењених рјешења, условила је да су се у пракси већ појавиле одређене потешкоће у њиховом тумачењу и примјени. То је сасвим разумљиво и очекивано и углавном се дешава у случајевима доношења нових кривичних закона у којима су извршене обимније измјене. Надаље, истиче се да без обзира на то колико се у томе настојало, ни један закон не може бити у тој мјери јасан и прецизан да не оставља одређене дилеме у погледу садржаја одређених норми и рјешења. Стога су редовно за њихову успјешну примјену потребна додатна објашњења теорије и ставови судске праксе, а у односу на нека нова рјешења понекад је потребно вишегодишње вријеме за успостављање одговарајућих ставова у њиховом тумачењу и примјени.

Основни циљ Коментара је да, ослањајући се на ставове теорије, допринесе исправнијем тумачењу и примјени кривичног права у Републици Српској. Јер, расправа о новим тенденцијама у савременој науци кривичног права у први план ставља неколико питања. Прво је питање глобализације која води и интернационализацији кривичног права. Друго питање, блиско повезано са првим, јесте проблем кривичноправног експанзионизма јер савремени кривични законодавац све више шири простор у коме интервенише улазећи тако и у зону у којој нема оправдања за кривичноправну интервенцију што ће у блиској будућности довести до кризе легитимитета кривичног законодавства. Стога се у Коментару, у контексту могућих начина коришћења кривичноправне репресије као средства за сузбијање криминалитета, анализира и критички преиспитује кривичноправни експанзионизам који је постао доминантна тенденција у већини европских кривичних законодаваста.

Све наведено представља најзначајније разлоге за појаву овог коментара. Осим тога, аутор се у одређеном смислу сматрао обавезним за припрему једног оваквог коментара, с обзиром на то да је приликом израде и једног

и другог кривичног законика био члан, односно предсједник Радне групе. Радећи на припремању ових закона, аутор је био у могућности да се упозна са разлозима прихватања низа нових рјешења или изостављања, односно мијењања постојећих. То је било од изузетне користи приликом објашњења таквих законских одредби, при чему је код неких рјешења посебно наглашено становиште које је заступала Радна група, а нека су прихваћена на основу амандмана Владе Републике Српске. Код неких рјешења аутор се приклањао ставовима већине чланова Радне групе, па стога не треба да изненађују и неке критичке примједбе у односу на нека од њих.

Основна концепција Коментара је да пружи, како теоријска објашњења законских одредби и кривичноправних института, тако и објашњења и коментаре којима се одређена теоријска схватања повезују са њиховом практичном примјеном. При томе се често врши упућивање на бројне судске одлуке и рјешења из судске праксе на који начин се отвара могућност увида у различите приступе и начине њихове практичне примјене, чиме се оставља простор за креативни приступ судске праксе у рјешењима одређених питања. То је од значаја за ефикасну, закониту, благовремену и квалитетну примјену законског текста.

Поред тога, у посебном додатку „судска пракса“ наведени су и многи случајеви у којима су судови заузели одговарајуће ставове (посебно Врховног суда Републике Српске, чиме се на сликовит и пластичан начин излажу облици и видови испољавања појединих института општег дијела Кривичног законика Републике Српске у непосредној судској пракси) или прихватили одређена становишта у вези са многим питањима, а уз одређене су понекад дате и кратке напомене, односно коментари. То је неопходан методолошки поступак или приступ за коментар једног закона, јер се сваки коментар мора да заснива на међусобној вези између нормативног дијела и његове практичне примјене. То произилази из међусобне повезаности законске норме и њене практичне примјене и стога се задовољавајући одговор и рјешење одређеног проблема може дати само на основу њеног тумачења, како од стране теорије тако и судске праксе. Само заједно и у њиховом јединству - могућа је успјешна и дјелотворна примјена кривичног законодавства.

Коментар обухвата само материју општег дијела, имајући у виду да су у овом дијелу извршене најзначајније измјене, чији је коментар за праксу од посебног значаја. Аутор је настојао да важније кривичноправне институте, а посебно нека нова концепцијска рјешења код којих се могу појавити тешкоће у тумачењу и примјени (као што је нпр. правна заблуда) обради

детаљније, а гдје је било могуће - наведе и одговарајуће ставове судске праксе, укључујући и праксу из других земаља, првенствено Србије и Хрватске. Аутору остаје обавеза да обради и одредбе посебног дијела, како би се стручној правничкој јавности ставио на располагање један цјеловити коментар кривичног законодавства.

На крају сваког поглавља наведене су и основне разлике у регулисању материје општег дијела у кривичном законодавству у Босни и Херцеговини, са одређеним сугестијама, а понекад и критичким примједбама. Тиме је пружена прилика пракси да се упозна и са разликама које постоје, што може бити од користи у тумачењу и примјени кривичног закона, али и евентуалном давању одређених сугестија законодавцима. Ово се посебно односи на одређена рјешења која су прихваћена измјенама из 2010. године која су и даље важећа, осим у Кривичном закону Републике Српске у којем је то мијењано Новелом из 2013. године.

Књига проф. Бабића пружа читаоцу правну анализу националних кривичноправних института утемељену на прегледу њиховог историјског развоја, приказу позитивноправних норми, те процеса њихове европеизације у оквиру Европске уније и Вијећа Европе. Додатно, књига садржава богате приказе судске праксе националних судова, те приказе упоредних правних уређења појединих европских држава. Аутор у књизи повезују теоријске поставке са законитостима друштвених односа, чиме отвара читаоцу прилику да сам критички сагледа поједина нормативна рјешења и дубински промишља о смјеру њиховог унапређења. Посебну вриједност књиге представљају аргументи аутора на запажене колизије, номотехничке неуједначености и нелогичности норми, те упућивања на потребне промјене *de lege ferenda*. Упркос опсежности садржаја књиге (стр. 639), аутор је на прегледан и цјеловит начин успио приближити читаоцу друштвени контекст позитивноправних прописа од којих зависи смисао и значење појединих норми. Томе увелико доприноси једноставан и разумљив језик писања. Књига има исцрпан попис литературе и правних извора који су изврстан путоказ свима који желе продубити своје знање.

С обзиром на претходно наведено, можемо закључити да је књига проф. Бабића изнимно штиво којим је аутор на свеобухватан, прегледан и научно утемељен начин успио посложити и приближити материју кривичноправних односа студентима и стручњацима у пракси, и то упркос бројним изазовима које су пред њега ставиле колизије позитивноправних норми, њихова номотехничка неуједначеност и нелогичност. Уз разноврсне научноистраживачке методе и јасан правнички стил приповиједања - проф. Бабић је на разумљив начин изложио основне појмове и институте општег

дијела Кривичног законика Републике Српске, па овај коментар могу да користе и студенти додипломских и последиједипломских студија, као и других облика специјализације из кривичноправне области. Незаобилазна је литература и за припрему специјалистичких, правосудних и других стручних испита, али и за практичаре у правосудној пракси (полиција, тужилаштво, суд, адвокатура) који се у органима кривичног правосуђа сусрећу у свакодневном раду са овом материјом. Ова књига је не само теоретски основ дјеловања бх. правника и студената, већ и њихов истински инструмент “борбе за право” у савременој Босни и Херцеговини.

